

Excursieverslag Winterswijk

Om half elf verzamelden 5 leden van de NVL op het station Winterswijk voor deze tweede excursie in 1997: Jan Rademaker, Marcel Hospers, Marcel Wasscher, Michiel van der Weide en Robert Ketelaar. Ondanks de slechte voorspellingen werkte het weer redelijk mee in het uiterste oosten van Nederland.

We begonnen langs de Slinge waar deze door Bekendelle stroomt voor een telling van de Bosbeekjuffer (*Calopteryx virgo*). Ondanks het minder mooie weer troffen we totaal 15 mannetjes, 18 vrouwtjes, 2 uitsluitende dieren en 2 losse larvenhuidjes aan. Op plaatsen waar veel zonlicht de beek bescheen, met name aan de randen van Bekendelle waren ook veel exemplaren van de Weidebeekjuffer (*Calopteryx splendens*) aanwezig. Een uitsluitende Metaalglanslibel (*Somatochlora metallica*) werd langs de Slinge twee meter van de oever onder een blad van Groot hoefblad betrapt waarmee werd bewezen dat van de corduliden niet alleen de de Smaragdlibel (*Cordulia aenea*) ver van het water uitsluit. Bij een pas gegraven plasje werden tien juveniele Bruinrode heidelibellen (*Sympetrum striolatum*) waargenomen.

De tocht leidde verder naar de groeve van Winterswijk. Hier werden 13 larvenhuidjes van de Keizerlibel (*Anax imperator*) en 4 huidjes van de Platbuik (*Libellula depressa*) aangetroffen. De aantallen van de Tengere grasjuffer (*Ischnura pumilio*) vielen tegen: slechts 3 mannetjes! Het betere genot kwam echter van een mannetje Beekoeverlibel (*Orthetrum coerulescens*). Direct begonnen we ook te zoeken naar de Zuidelijke oeverlibel (*Orthetrum brunneum*) die hier in de twee voorgaande jaren ook was waargenomen. Na enig spuurwerk vonden we ook twee mannetjes van deze soort. Een larvenhuidje, behorende tot een van beide soorten werd gevonden en thans onderzocht. Voortplanting van beide soorten in de groeve is zeer aannemelijk. Van de Koraaljuffer (*Ceragrion tenellum*) werd een juveniel en twee adulten waargenomen, een nieuwe aanwijzing dat deze soort in Nederlands niet beperkt is tot heidevennen.

In totaal troffen we 17 soorten libellen aan. Voor de beide Marcellen op de excursie betrof (*O. brunneum*) een nieuwe soort voor Nederland. Terwijl wij dit aan het vieren waren met een Trappist begon het te regenen: een goed moment om de trein weer op te zoeken en een eind te maken aan deze succesvolle excursie!

Robert Ketelaar

Excursieverslag ENCI-groeve

Op zaterdag 28 juni is een kleine delegatie NVL-leden (KD Dijkstra, Pim Edelaar, Bram Koese en Vincent Kalkman) naar zuidelijk Limburg afgereisd om enkele (voornamelijk) Limburgse specialiteiten te zoeken in de ENCI-groeve, in de St.Pietersberg ten zuiden van Maastricht, waar vorig jaar door Dick Groenendijk twee mannetjes Vuurlibel (*Crocothemis erythraea*) en tweemannetjes Zuidelijke oeverlibel (*Orthetrum brunneum*) waren aangetroffen. Tot 3 uur 's middags leverde dit niet de gezochte soorten op. Wel werd er een mannetje Tengere grasjuffer (*Ischnura pumilio*)

gevangen en konden moeder Oehoe (*Bubo bubo*) en haar drie uilskuikens mooi gezien worden. Na 3 uur 's middags verbeterde het weer en begonnen de libellen meer activiteit te vertonen. De eerste rode libel die werd aangetroffen bleek niet *Crocothemis* te zijn maar een mannetje Zwervende heidelibel (*Sympetrum fonscolombi*) die bij een zeer ondiepe plas een overigens zeer groot territorium aan het verdedigen was. Kort daarna werd er, enkele honderden meters verderop, *C. erythraea* en *O. brunneum* aangetroffen. *C. erythraea* werd gevonden bij een plas aan de noordzijde van de groeve (176.2-315.2) met een rijk begroeide oever en veel in het water staande planten. In totaal werden er vijf mannetjes aangetroffen waarvan er drie territoriumhoudend waren. Op deze plek werd tevens een vers vrouwtje *O. brunneum* gevangen en een ander exemplaar gezien. Deze beesten en een vers mannetje dat elders werd gevangen (176.2-314.8) kwamen mogelijk uit de beek die in het laatst genoemde kilometervak ligt. De op deze plek verzamelde huidjes zijn nog niet gedetermineerd maar betreffen (helaas) waarschijnlijk allemaal de Gewone oeverlibel (*Orthetrum cancellatum*). Overige leuke waarnemingen waren twaalf mannetjes en een vrouwtje (oranje vorm) *I. pumilio* en twintig Breedscheenjuffers (*Platycnemis pennipes*), die zich hier waarschijnlijk voortplant in stilstaand water. Opvallend was dat er voor de rest aan heidelibellen alleen een totaal van 120 verse Bruinrode heidelibellen (*S. striolatum*) werd aangetroffen.

Vincent Kalkman &
K.-D. Dijkstra

Excursieverslag Kromme Rade

Op de excursie naar de Kromme Rade bij Hilversum van 1 juni 1997 waren in totaal 8 mensen: Gerard Jannis, Kees Goudsmits Jan Willem van Velsen, Willem-Jan Hoeffnagel, Emiel Vogel en ondergetekende. Ondanks de harde oostwind was er veel te zien: uiteindelijk waren alle te verwachten laagveensoorten present. Veel van de aanwezige soorten konden in de luwte mooi gezien en gefotografeerd worden. Zeer fraai waren bijvoorbeeld de zwartgeveugeltopte vrouwtjes van de Bruine korenbout (*Libellula fulva*). Pas vanaf een uur of één konden er van deze soort zeer plaatselijk dichtheden tot vijf individuen per vijf meter luwte gezien worden. Voor die tijd werd die soort nauwelijks gezien. De Viervlek (*Libellula quadrimaculata*) leek op de Krome Rade talrijker aanwezig te zijn dan in andere jaren. Van deze soort werd ook één var. *praenubila* (met grote zwarte vlekken aan de vleugeltoppen) gezien. Zelfs een vaak schuwe soort als de Smaragdlibel (*Cordulia aenea*) liet zich opvallend dicht naderen en mooi fotograferen. Diegene die het langst onderweg was geweest om met de excursie mee te kunnen gaan (Gerard Jannis uit Neerpelt, België) had het meeste geluk in het vinden van de zeldzaamste soort van de dag. Hij zag in de luwte van het bosje aan de Kromme Rade één tot twee vrouwtjes van de Gevlekte witsnuitlibel (*Leucorrhinia pectoralis*) wegvliegen. Van de Nederlanders was alleen Willem-Jan de gelukkige deze soort ook te zien. Al met al was het een zeer geslaagde en gezellige excursie.

Marcel Wasscher